

زەمەنی و نه ... بهختیار محەمەد

((هیچ یادگار ییهك به ب ئه بوومه لهرزه زه مەنیه، به ب ئه وهسته زیندوووه بوونی نییه)) ... ((ئمه له زه مەنیه وه ف ر ده بین)). (1)

و نه (ف ت) هەرچهنده تازه ب (تازه گیراب)، به بام هه میسه به ش که له ابردوو: و نه هه زه مەنی ابردوووه، نهك هه ئستا و ئاینده. ئمه هه میسه له ناو و نه کانه وه ته ماشای ابردوو خ مان ده که یین، نهك ئستا و ئاینده: و نه ابردوو مان ب بهرجهسته دهکا و پشمان ده، که ههچ پوه ندییهکی به ئستا و داها تووی که سمانه وه نییه. و نه وهك نووسین نییه، که ئستا و ئایندهشی هه ب (من ل ره باسی و نهی ف ت گرافی ده که م، نهك ش وه کاری)؛ (2) نووسین ده ش له ناو هه موو زه مەنه کانه دا بژی: ئمه له پر سهی نووسیندا، له گه ی وشه وه، بهرجهسته کردنی ههست و س ز و فیکرمان هه یه، نهك شت کی ماددی بهرجهسته (لهشی مر ف و و نهی شتهکان). به کورتی وشه مامه له له گه نازه مەنییه تی وشه (ح) دا دهکا، هه رچی و نهی ف ت گرافه مامه له گه ساته وه خت کی ز ر کورتی جهسته و شته ماددییه کانه دا دهکا (واته زه مەن کی ز ر دیاریکراوی مردوو؛ زه مەن ک، که ده ش ب بین زه مەن کی به بهردبووه): وشه وه زیفه ی ئه وه یه، که و نهی ناوه وهی شتهکانمان ب بگر، به بام هه رچی وه زیفه ی و نهی ف ت گرافه، و نهی و واته تی دهره وهی شتهکانمان ب ده گر. ئا ل ره وه و نه هه میسه بهنده به زه مەنی ابردوووه (واته له ابردوووه ب ابردوو: له ابردوودا قه تیس و ج گیر ده ب)، به پچهوانه ی نووسین و وشه وه، که ئه وان باسی ابردوو ده کهن ب ئستا و ئاینده: وشه هه میسه خاوهن زه مەن کی ب سنووری جیوه ییه. وشه هه ر هه موو زه مەنه کان له خ یدا ک ده کاته وه. استیه که ی وشه (زمان) ده سه ا ت کی گهردوونانیه هه یه. ئه وه له ئستادا قسه دهکا، به بام ب ابردوو و ب ئاینده شه. ئه و ئستایه، به بام هه میسه ئستایه کی ابردوو و هه میسه ش له ئستا و ئاینده دا له دایک ده ب ته وه: خو ننده وه هه میسه مندا دانی له دایکبوونه وهی ده قه له ئستا و ئاینده دا. دایکی ده ق خو ننده وه یه. هه موو پر سه یه کی خو ننده وه، دووباره له دایک بوونه وهی ده قه له ئستای واقعی خو ننده وه و له داها تووی گریمانیه خو ننده وه دا. ل ره وه ده ق ته نها وهك و نه یه کی ئه بستراکت به چاو کی ئه بستراکت ته ماشای نا کر، به کو ده ق بهرله هه ر شت ک له ره گه ی واته وه مامه له گه ح ز و خواست و

به ټام وټنهى فټټگراف له هه نډك ځا ته تدا ده توان ټم وهزيفهيه بېښن؛ به نمونه كه وټنهى هه نډك ټووداوى تراژيډي، يان كټميډي و جوانكاريى دهگر ځ كار له زهين و ټټحى بېنهر ده كا (دياره هه موو كارل كړنك دهش ډنهى گټټانكاريى يان له زهت و چټټبه خشين بن) (5) وټنهش لټم وهزيفانه به دهر نييه. لټره وه وټنه سياسى و كټمه ټا يه تييه كان جياوازن له وټنه شهخسيه كان (ته نانهت له وټنه سروشتييه كانيش): ټهوان ده لاله تي بابه ته كي - مه عريفيان له پشته؛ به ټام ټه مان ده لاله تي چټټي - خودى: خود له وټ خود ټكي كټمه ټا يه تييه، به ټام لټره خود ټكي نهرجسيه: خود ټكي نهرجسي به ټادهى خټويستي و خټپرستي؛ به ټام له وټدا خود ټم دټخانه ټده په ټټنډ: ده بټته خود ټكي هټشيار له ناو واقيعى كټمه ټا يه تيډا. خود ټك، كه خټي ده ناس و ټهوى ديكهش ده ناس. خود ټك، كه خه مه كانى ټهوى ديكه به خه مى خټشى ده زان. خود ټك، كه ته نها خټي خټشناو، به ټكو ټهوانى ديكهشى خټشده و. خود ټك ههروه ځن به بايه خه وه سه يري وټنه كانى خټي ده كا، به هه مان شټوهش به بايه خه وه سه يري گرته و وټنهى ټهوانى ديكه ده كا. ټا ټم خوده - ده كړ ټټين - خود ټكي داه ټنهره؛ به ټام خوده كهى ديكه خود ټكي كټټهواره: كټټهوار بهو مانا يهى نوقمى ناو خه مه كانى خټيه تي؛ خود ټكي كټټهوار تا سهر ټسقان خټپرست و نهرجسي؛ به ټام ټمه لټره له خټمان ده پرسين: ټا يا نهرجسيه تيش جټر ټك نييه له خټشهويستي، خټشهويستي له ټټي خوده وه بټ ټهوى ديكه؟ دياره خټشهويستي ټهوى ديكهش له خټشهويستي خود دانا بټټ.

(6) با به واتا يه كي ديكه ټټين: ټمه وټنهى فټټگرافي هونه رييمان هه يه، كه جياوازه له گه وټنهى فټټگرافي ته قليډي (ټاسايى و شهخسي؛ واته ټه وټنانهى ته نها وټنهى واقيعى ټووتى كه سه كان ده گرن). وټنهى فټټگرافي هونه ري ټا مانج ټكي هونه ري له پشته، كه مه به ستيه تي ټووداو ټكي خټش يان ناخټشى مرټي، ديمه نټكي تراژيډي، يان ټووداو و ديمه نټكي ټيستاتيكي و ټټمانتيكي، يا نيش كټميډي... به بېنهر بگه يه ن. ټم تهرزه وټنه يه هه مان وهزيفهى ټدهب و هونه ري دراما و سېنه ما و شټوه كاري هه يه، به ټام ټمه يان ټاسته وخټ واقع (واقيعى ټينتيقائى) بټ بېنهر ده گواز ټته وه. له مه وه وټنهى فټټگراف هه رچه نده نمر بټ، به ټام هه ردهم ده لالهت له زه مه نى ټا بردوو ده كا و هټما يه كي ټه هاى ټم زه مه نه يه ((له فټټگرافيا دا پټكگه يشتن ټكي نالټټيكي له نټوان ټره و ټهوى لټره دا ټټپه ټي به ره هم دټټ...)). (7) ټمه ناتوانين لټم وټنه يه دا هيج شټك (ټاسه وار ټك) له ټټستا و ټايندهى كه سه كان و ديمه نه كان و ديارده و ځا ته و شته كاندا بېښن: وټنهى فټټگراف (به لايه نه مادييه كهى) ته نها ټا بردوومان

بـ بهرجهسته دهكا؛ تاكه لايه نـكى ماناي ـحیی له وـنهی
فـ تـگرافیدا هـ بـ، تـنها لايه نی یادهوهری و بیرهوهریه (ئمه نهك
هر بـ مرـف، بهـكو بـ شوـنیش ـاسته؛ ئهـو شوـننه جوگرافیانهی، كه
مرـف ـاستهوخـ تـیاندای دهژی). ئـمه له ـگهی وـنهی فـ تـگرافهوه
همیشه بـ قووـایی زهمه نی ـابردوو شـ دهینهوه. تـنها ئـم
زهمه نه دهپشکنین، ناتوانین هیچ زهمه نـكى دیکه پشکنین؛ تـنها
تاكه شتـکیش، كه به زهمه نی داهاتووی بهستـتهوه، پرسـی
بهراوردکردن و بهراوردکارییه. واتـه ئـمه ئـم زهمه نه (زهمه نی
ـابردوو) پتر لهـووی زهمه نی بایـلـژییهوه به زهمه نی (تـمه نی)
ئـستا و داهاتوومانی بهراورد دهکـین.

ئـم زهمه نه بـ وـستگهکانی ژيانی سهـره تاییمان (مندایـیی، لویــ.
مان) دهـگـتهوه. ئـا ئـمه بهـهای (دهلاله تی) سهـره کی وـنهی
فـ تـگرافیه؛ دهلاله ت و بهـهای بیرهوهری و یادگاریی؛ بهـام وـنهی
فـ تـگرافی هونه ری تـنها ئـم ـههـندهی نییه (وهـك پـشتر ئـماژه مان
پـدا)، بهـكو ئـهـو وهـزیهـیه کی هونه ری هـیه. واتـه وـنهـگرتن و
دـزینهوهی دیوه شاراهـکانی واقع، ئـهـو واقعیهی ساتـه وهختی دهـگمه نی
خـی هـیه. بهـنموونه وهـك گرتنی وـنهی تـرمی (ئالان کوردی) له كه نار
دهریای ئیجه، كه ویژدانی هر هـموو مرـفـقـایه تی هـژاند؛ یان وـنهی
دیمه نـكى دهـگمه نی سـروشت، كه چـژی جوانی به ـحی هر هـموومان
دهـبهـخش؛ یانیش گرتـه یه کی ناوازه ی ـمانتیکی له وـنهی دـبـهر و
دـدارـلـتـاد.

دیاره وـنه (له هـموو بارـکـدا، كه ئـمه سیفه تـکی جهوهـری
خـیه تی) هـرچه نهـه کـن بـ، هـندهش سـز و سهـره تی یادگاریی بهـهـز
دهـكا (ئـمه به تـایبه تی له وـنه كه سیی و دـکیـمـنتارییه کـندا
زیاتر بهـدهـرده كه وـ). وـنه كه زـر کـن دهـبـ له چوارچـوهی پرسـی
یادگارییدا نامـنـ و دهـبـته پرسـکی مـژوویی و دهـچـته چوارچـوهی
گوتاری مـژووهوه. واتـه وـنه خـی له خـیدا دهـبـته مـژوو و به
زمانی گوتاری مـژوو قسه مان لهـگهـدا دهـكا؛ مـژووی ئـهـو زهمه نهی، كه
وـنه كهی تـدا گیراوه. لهـم حاـتهـدا وـنه كه ـههـندی مـژووی سیاسـی
و كـمهـایه تی و جوگرافی و ئـابووری و سهـربازی و تـادـ لهـگهـ
خـیدا دهـهـنـ (ئـمه جگـه له ـههـنده تـایبه تییه شوـنیی و
كه سییهـكهی خـی؛ وـنه خـی له خـیدا هـم ـههـندی شوـنیی - سـروشتی
هـیه، هـم ـههـندی كه سیی. ئـم حاـته هـونه ره کانی شـوه کاریش
دهـگرـتهوه).

له وـنهی فـ تـگرافیدا دیاریکردنی زهمه ن (واتـه تـمارکردنی مـژووی

ساته وهختی گرتنی و نه که) گرنگه؛ چونکه زه مه نی (ساته وهختی گرتنی) و نه که ته نها به تمارکردنی ئه و زه مه نه وه ده ناسر ته وه. ئمه ده زانین، که و نه که له زه مه نه کی ابردودا گیراوه، به ام گرنگه که زه مه نه که له کاتی خیدا و وه خای تمار بکر. ئمه ده به ته مژوو یه کی دکی مانتاریش. هه به ته ب خ شیهختی ئستا ئام به نو یه کانی و نه گرتن (کام را، مایل، قیدی) خایان کات و مژوو ی ساته وهختی گرتنی و نه که له سه ر و نه که تمار ده که ن. دیاره ئمه که ته ماشای و نه کان ده که ین، به لاشمانه وه گرنگه، که مژوو ی ساته وهختی گرتنی و نه که بزانی: زانی نی ئم مژوو ئ خژییه کی زرمان پ ده به خش و له نیگه رانی و ده اوکی نه زانی نی کاتی گرتنی و نه که زگارمان ده کا (ئمه جگه له کار و مه به ستی ئرشیف)؛ چونکه ئمه کات تـک ته ماشای و نه کانی ابردوو (به تایبه تی دوور) ده که ین، گرنگترین شت به لامانه وه ئه وه یه، که کات و ساته وهختی ته واوی مژوو ی گرتنی و نه که بزانی: کاته که ی، ژه که ی، سا که ی. استیه که ی کات شوناسی استه قینه ی ناسینه وه ی جه وه هری و نه یه.

ئمه له ئگه دیاریکردن و تمارکردنی وردی کاته وه، یاده وه ریشمان (وهک مه له که یه کی فیکرمان) باشتر کار ده کا (ته نانه ت له و نه ی شوه کاریشدا تمارکردن و نووسینی کهوت گرنگه، به ام ده لاله ته ده روونییه که ی وه و نه ی فـتـگراف نییه؛ له و نه ی فـتـگرافدا هه موو شتـک به نده به خیا و ویستی یادگارییه وه؛ وهـ له و نه ی شوه کاریدا - ههروهک حـی ئه ده ب - زمانی هـنگ و ده لاله ت و واتاکانی پشت ئم زمانه گرنگن. لـره دا ئه و استیه به ده رده که و، که هونه ری شوه کاریش وهک ئه ده ب هونه ری خیا ه. به هه مان شوه له ته له قژن و سینه ماشدا دراما و فیلمه کان به های مژوو ی خایان هه یه. ئمه چـژ له کـنی فیلم و دراما کان {زانی نی کاتی به ره مه مهـ نانی دراما و فیلمه کان} ده که ین. دراما و شان و فیلمه هـش و سپیه کان، به تایبه تی ئه وانه ی به ندن به ته مه نی ابردوو ئمه وه؛ واته هاوکات له قـئاغـکی زوو ی ته مه نی ئمه {مندایـی، گه نجاتـی} ده رهـندراون و به ره مه مهـندراون).

پـده چـ بیره وه ری و بیرکردنه وه پـوه ندیه کی توندوتـیان به یه که وه هه بـ. واته بیره وه ری چالاک ده لاله ت له بیرکردنه وه یه کی چالاکیش بکا؛ به و پـیه ی ئمه هه میشه له بیرکردنه وه ماندا ابردوو به ئستا و به ئاینده وه ده به ستینه وه. لـره دا هه ر بیرکردنه وه چالاک نابـ، بهـکو خیاـیش (خیاـی شیعریش) چالاک ده بـ. ئایا زـربه ی جار یاده وه ری بنهـمای خیاـی دا هـنانی ئه ده ب و هونه ر و شاعر نییه؟ ئایا

گه‌وره‌ترین سهرچاوه‌ی ژانره‌کانی ئه‌ده‌ب گه‌نجینه‌ی ښاردووی ژبانی ئه‌دیپ و شاعیر و نووسهر نییه؟ کامه ښامانی مه‌زن هه‌یه، که وهک وښنه‌ی فښت‌گراف، ښووداوه‌کانی زه‌مه‌نی ښاردوومان (هه‌به‌ته‌له‌ چوارچ‌وه‌ی خه‌یا‌ی دا‌ه‌نه‌رانه‌دا) بښ تښمار نه‌کا و بښ نه‌گښته‌وه؟ ته‌نها لښره‌دا ئه‌وه هه‌یه، که کام‌را و کام‌رامانه ښاسته‌قینه‌که خه‌یا و زمانه‌ی شیعیری ئه‌ده‌بن. هه‌موو ئه‌و ښووداوانه‌ی ښامان (یان به‌گشتی ئه‌ده‌بی گښانه‌وه) ده‌یانگښته‌وه له‌ ښاردوودا ښوویان دا‌وه؛ ته‌نانه‌ت ئه‌وه‌ی خه‌یا‌ی نووسهریش له‌ شښوه‌ی ((کاتی ښانه‌بردوودا)) دایانده‌ښښ، ئه‌وه‌ بنه‌ما و تارماییه‌که‌ی له‌ زه‌مه‌نی واقعی ښاردوودا هه‌یه و له‌و‌دا به‌دی ده‌کرښ. به‌ښام ئه‌م ښاردووه له‌ چوارچ‌وه‌ی خه‌یا‌ی وشه‌دا، واته له‌ چوارچ‌وه‌ی گوتاری ئه‌ده‌بدا، ښاردوویه‌کی نه‌مره: ښاردوویه‌که هه‌موو زه‌مه‌نه‌کانی تښدایه: هه‌م زه‌مه‌نی ښاردووه؛ هه‌م زه‌مه‌نی ئښستا و ئاینده‌شه.

ئا ئه‌مه سیفه‌تی دا‌ه‌نه‌نه: دا‌ه‌نه‌نان له‌ ښاردووه‌وه له‌دایک ده‌بښ و دښ و زه‌مه‌نی ئښستا و ئاینده‌ش داگیر ده‌کا و تښپانده‌په‌ښښ. هه‌موو ده‌قه ئه‌ده‌بییه نه‌مره‌کان ئه‌م سیفه‌ته‌یان هه‌یه: ههر له‌ ته‌ورات و ئینجیل و قورئانه‌وه بگره، تا ده‌گاته ئه‌لیاده و ئښدیس و ... تا ښامانه هاوچه‌رخه‌کانی وهک تاوان و سزا و بریانی کارامازښفی دیستښفسکی و خښشه‌ویستی له‌ سهرده‌می کښل‌رای مارکیز و هه‌موو ئه‌وانی دیکه‌ش. (له‌ ئه‌ده‌بدا - به‌ گشتی له‌ پرښسه‌ی نووسیندا - ئه‌گر بابه‌ته‌که‌ی بښ پښشینی و گریمانه‌ی گښانه‌وه و تښمارکردنی ئاینده‌ش بنووسرښ، به‌ښام فښرمه ماددییه‌که‌ی: ده‌ق، کتښب، بښاوکراوه‌...تاد، ئه‌وه ههر له‌ چوارچ‌وه‌ی زه‌مه‌نی ښاردوودا ده‌مښښته‌وه. واته ښحه‌که‌ی، که بریتییه له‌ فیکر و خه‌یا و بیرکردنه‌وه و زمان، ئه‌وه بښ ههر هه‌موو ئښستا و ههر هه‌موو ئاینده‌کان ده‌نووسرښ. ئا ئه‌مه خه‌سه‌ته‌تی ده‌قی دا‌ه‌نه‌ره: هه‌موو ئه‌ده‌بښکی باش سنووری سهرده‌مه جیاوازه‌کان ده‌به‌زښښ و به‌ناویاندا گوزه‌ر ده‌کا. لښره‌وه ئه‌م ئه‌ده‌به ئه‌ده‌بی هه‌موو سهرده‌مه‌کانه).

دیاره وښنه‌ی فښت‌گراف دوو ښه‌هه‌ندی هه‌یه: ښه‌هه‌ندی تاک، ښه‌هه‌ندی کښ. واته ئه‌و وښنه‌ی تاکه‌که‌سه‌ک بښ خښی ده‌یانگرښ و ئه‌و وښنه‌ش، که به‌ کښمه‌ هاوښ و خزمه‌کان پښکه‌وه ده‌یگرښ (ئاشکرایه وښنه‌ی فښت‌گراف زیاتر وښنه‌ی شه‌خسی و کښمه‌ایه‌تی ئاسایین). له‌ حا‌ته‌تی یه‌که‌میاندا وښنه‌م‌رکښکی که‌سی (شه‌خسی) ښه‌های هه‌یه. واته ته‌نها خودک له‌ناو ئه‌م وښنه‌یه‌دا بوونی هه‌یه. خودک، که له‌حا‌ته‌تی نه‌رجسیه‌تی خښیدا ده‌ژی و وښنه‌ی که‌ینوونه‌ی خښی ده‌گرښ، ئه‌و

که ینوونه یه، که له ساته وهختی څه ماده کړدندا به گرتنی و نه که له ووخساری که سه که دا بهرجهسته ده به. ئمه له و نه دا هر ووخساری څه مان نابینین، به کو که ینوونه ی څه شان ده بینین. ئه که ینوونه ی ساته وهختی گرتنی و نه که بهرجهسته ده کا. ئمه له و نه کانداه و نه ئا و نه ی ته مه ن هر ه موو که ینوونه ی څه مان ده بینین. ئمه به یه و نه ی څه مان ده گرین، تا ئه که ینوونه یه له بیر نه که ین. له و نه شه خسیه کانداه ئمه ده مانه و به شتر څه مان بینین و به شتر څه مان بناسین.

ئایا ئمه له ناو و نه کانداه حقیقه تی که سایه تی څه مان به دی ناکه ین؟ له و نه که مه یه تییه کانداه ده مانه و به هه ندی که مه یه تیوونی که سایه تی څه مان به لم ښه: ده مانه و به (له چوارچووی مړکی نه مری و نه دا) په ونډیه کانداه له که په ئه وانی دیکه دا (نه دمانی څه زن و خزم و د ست و هاو ځکه نمان) نه مړ که ین. ئمه له ره ده مانه و به ژیان به ینه ناو ته کنه له ژیا ی یادگار یه وه، تا حزی نه رجسیه ت و نه مریمان بهرجهست بکه ین و بهار ښین. هیچ سرده م که ه نده ی ئه م سرده م مړ ق حزی له خونی نه مری نه بووه، به یه هیچ سرده م کیش ه نده ی ئه م سرده م مړ ق نائوم د نه بووه و ههستی به نائوم د یی نه کړدووه: ته کنه له ژیا ی په شکه وتوو هردوو حال ته د ژبه یه که که مان به بهرجهسته ده کا: حال ته ی ئوم د و حال ته ی نائوم د یی. باوه ناکه م هیچ سرده م که ه به ه نده ی ئه م سرده م مړ ق له ناو نائوم د یی ژیا به: له هه مان کاتدا هیچ سرده م کیش نه بووه، که ه نده ی ئه م سرده م ه یوای په به خشیبه. ئه مه ناو د ژه (پاراد که سه) گوره که ی ئه م سرده م یه. دیاره مړی هاوچه رخیش له ناو د ژایه تییه کانداه (پاراد که سه زره کانداه) ده ژی. ئه و پاراد که سانه ی سرچاوه ی نیگه رانییه زره کانی مړ قی هاوچه رخن.

ئمه له زه مه ن و سرده می ته کنه له ژیا ی و نه کانداه ده ژین: و نه ی زیندوو و و نه ی مردوو (نه گهر بشه ئه م ناوانه یان له بن ین). واته و نه ی جوو او و و نه ی نه جوو او (سینه ما و تیڅی و فته څراف). له ره دا هردوو جره و نه که یه چییه تیان هیه: چییه تی ځا بردووی مردوو؛ به ام جیاوازی و نه جوو او هه کان هوه یه، که ئه وان هم خاوه ن زه مه نه کی ما قووی در ژترن، هم و نه ی زیندووی که سه که شان (گیانله به ره که شان) په نشان دده ن (که دیاره ئه مه له و نه ی فته څرافدا هه رگیز به دی ناکر). ئا ئه مه جیاوازی نه وان و نه ی (و نه گرتنی) سینه مایی و و نه ی (وینه گرتنی) فته څرافه.

جیاوازییه که به دوو شلواز دیمه ن و ووداوه سروشتی و

دهستكردهكانى [ا بردوومان ب] ئەرشىف دەكا (لە و [نەى جوو]اودا
 ھەمىشە ھەست بە زىندوووى ئەبەدى كەسەكان دەكەين، ھەروەك [ب]
 ئستا لەم ساتەوختەدا لەگە [ئ]مەدا زىندوون و دەجوو [ن]، تەنانت
 با كەسايەتییەكان لەم [ژیش ب] مردبن. (8) دیارە ئەم حا [تە] لە
 و [نەى ف] [ت]گرافدا بەدى ناکر [مەگەر خ] مان بە یادگاریى و خەیا [ئەم
 حا [تە] بخو [ق] [ن]ین. ھە [تە] و [نەى ف] [ت]گرافیش زمانى تایبەتى
 خ [ی] ھەیه؛ ئەو زمانەى، كە تەنھا ئستا و حەزى ژيان ت [ی] دەگەن. ك [ی]
 ھەیه كە تەماشای و [نەكانى خ] ی دەكا، یەكسەر عەشقى ژيانى لەلا
 نەورووژ [مەشق] كە ھەموو بوونمان بەخ [ی] ھەو گر [دەدا]. لەمەو
 و [نە] ھ [مەى] عەشقى ھەموومانە [ب] ژيان؛ ئایا خ [شەویستی] ژيان، مانای
 لەبیرنەکردن و ناسینەوھشی نییە؟ و [نەى ف] [ت]گراف یەك [كە] لەو
 ئامرازە ھاوچەرخانەى، كە مر [ق] سەردەم دەیەو [بە] ھ [یانەو]ە باشتر
 خ [ی] بناس [مەش] لە جەوھەردا واتای خ [شەویستی] ژیانە).

ئەوانەى دەشنووسن (وەك و [نەگرەكان] ژيانند [ستن]. نووسین لە و [نەش]
 زیاتر دەلالەتى ژيانند [ستى] ھەیه. نووسین زمانە، [ب] یە دەتوان [ن]
 [استەوخ] لە ھەموو سەردەمەكاندا قسە بکا: سەدان و ھەزاران سا [ھ]
 دەقەكانى وەك ئەلیادە و ئ [دیسە] و تەورات و ئینجیل و قورئان و
 د [نكیش] تە و ... تاد، قسەمان لەگە [دا] دەكەن و باسى نەمریى و
 ژيانند [ستیمان] لەگە [دا] دەكەن. ھە [تە] نووسین و ئەدەبیش ھەروەك
 و [نە] دوو [ھەندیان] ھەیه (دوو [ھەندى] مەعریفى و
 ئیستاتیكى): [ھەندى] تاك (نووسەر)، [ھەندى] ك [خو] [نەر]. ئەو
 پ [و]ەندییەى لە [ن]وان نووسەر (دەق) و خو [نەر]دا (خو [ندنەو]ەدا) ھەیه،
 بەتەواویى پ [و]ەندییەكى مەعریفى ژيانند [ستییە]. نووسین ھەمیشە باس
 لە ژيان دەكا: ژيانى نەمر. نووسین ھەردەم نەمریى بە شتەكان
 دەبەخش [دە] [ب] لەبیر نەكەین نووسین بەرھەمى فیکر و زمانە).

ئایا ئەوێ خەس [تە] نەمریى بە محەمەد و زەردەشت و عیسا و موسا...
 دەبەخش [تە]، تەنھا دەقە مەزنە م [ژوو]ییەكانیان نین؟ ئەى [ب] خوا لە
 [ی] وشەو (زمانەو) نەك و [نەو]ە خ [ی] بە ئ [مە] دەناس [ن]؟ ئایا ئەمە
 ئەو ناگە [ن]، كە وشە باشتر دەتوان [لە] مانای كەینوونە و
 بوونمان [ت] بگا؟ ئەو كەینوونە و بوونەى ھەمیشە لەناو زمان و
 وشەدا ئامادەن و بوونیان ھەیه؛ كەواتە زمان بوونمانە؛ ھەروەك چ [ن]
 وردەكارى بوونیشمان لەناو زماندا (دەس [تە] وشەدا) بەدەردەكەو [ن]:
 ئ [مە] ئەگەر زمانمان نە [ب] چ [ن] وەسفی بوونی خ [مان] دەكەین؟ ئایا
 پ [و]ەندى [ن]وان خواوێند و مر [ق]یش ھەر زمان و ھەر لەر [گە] زمانەو
 نییە؟ ل [رەو]ە زمان ناسنامەى بوونمانە: بوونی سیاسى و مر [ی] و

کامه یه تی و نه ته وه یی و... ههر هه موو بوونه کانه مان؛ به کام نه گهر بهر له ههر شته ک زمان ناسنامه ی مر ییمان نه بوو، نه وه ده شه بب ته فاکته رکی و رانه ر؛ بب ته فاکته ری جه نگ و داگیرکاری و ه گه زپه رستی، وه ک له زمانی گوتاری داگیرکهران و دیکتاتره کانه دا نه مه به دی ده کر؛ زمان لره نه ک بوونی مر ییمان بینا ناکا، به کو بوونی مر ییمان و رانه ده کا. زمان لره ک یله یه؛ ک یله ی ده سه یاتی شه انگ زیی. لره وه مر ق ب نه وه ی ئازاد ب، پو یستی به زمان کی ئازاد هه یه؛ نه و زمانه ی که ینوونه و بوونمان وه سف ده کا و بینا ده کا. ههر له بهر نه وه شه، که هایدگهر ده ده؛ ((زمان ما ی بوونه)).

ژده ر و په راو نه کان:

- 1- غاستون باشلار، جدلیه الزمن، ت: د. خلیل احمد خلیل (الطبعة الرابعة 2010م)، ص 46 - 47.
- 2- ده شه کام رای ف ته گرافی بب ته ئامراز کی هونه ری داه نه ری گه وره؛ واته ده شه کام را وه ک ف چه ی هونه ری شه وه کاری به کار به ندر و دیمه نه واقعییه هه ماهه نگه کان م نتاژ بکا و تابل یه کی (و نه یه کی) ف ته گرافی هونه رییان (له شه وه و مه غزای نیگار کی شه وه کارییان) ل پ ک به ن. لره هونه ر زمانی ئیستاتیکای با ی هه یه و چ ته کی نموونه ییمان پ ده به خشه؛ چ ته ک، که ح ی مر ییمان شک مه ند ده کا.
- 3- ج. هیلیس میلر، عن الادب، ت: سمر طلبة (المركز القومي للترجمة، الطبعة الاولى 2015)، ص 42.
- 4- هه مان ژده ر، ل 39 - 40.
- 5- له م باره یه وه دوو پر ل ده ده؛ ((هیچ په ره ستان دن ک بوونی نییه له گه ی کار ل ککر دنه وه نه ب)). ب وانه؛ غاستون باشلار، جدلیه الزمن، ت: د. خلیل احمد خلیل (الطبعة الرابعة 2010م)، ص 102.
- 6- د. پیار دیسویانت ده ده؛ ((خ شه ویستی خود سه ره تای ههر خ شه ویستییه که)). ب وانه؛ د. پیار دیسویانت، النرجسية، ت: اسکندر جرجی مصعب (الطبعة الاولى 2015)، ص 28.
- 7- رولان بارت، قراءة جديدة للبلاغة القديمة، ت: عمر أوكان (الطبعة الاولى 2011)، ص 176.
- 8- ته نانه ت نه مه که ته ماشای فیلمی کار ته نیش ده که ین، هه ست به

زیندوویی که سایه تییه کارت نییه کانی وهك (تَم و جَری، مستهَر بین،
سه ندرِ لَلا، عهدنان و لینا و... تاد) ده که یَن.